

ARTICLES SOBRE TEATRE

Isabel-Clara Simó

SIMÓ, Isabel-Clara. «Teatre». Avui [Barcelona] (01-12-2002)

Demano perdó d'antuvi a alguns crítics teatrals per la intrusió, crec que tolerable, en aquells afers en què tenen amplis coneixements i solvència comprovada; perquè resulta que, com que formo part del «respectable», és a dir, del públic, m'arrego el dret a opinar sobre teatre amb la mateixa desimboltura amb què ho faig com a lectora, com a auditora de música o com a visualitzadora de pintura o altres arts plàstiques. Ho faig sense arrogància, és clar —sé de la distància entre els meus escassos coneixements i els dels crítics teatrals—, però amb l'alegria que dóna considerar que l'art està adreçat a tothom. Em refereixo a la meva estranyesa davant l'entusiasme gairebé general per una obreta simpàtica, magnificada pel superb escenari del Nacional, que es diu *Dissabte, diumenge i dilluns*, d'Eduardo De Filippo. És obvi que el muntatge és estupend, que la interpretació és extraordinària, que la versió és encertadíssima i que tot plegat fa molt de goig. Però no és una obra genial, per més que s'hi insisteixi, ni el costumisme es pot camuflar rere paraules com «un fresc de Nàpols» o «una mirada atrevida sobre la societat». La distància entre aquesta obra i *La boda dels petits burgesos*, de Bertolt Brecht, és astronòmica. L'obra de De Filippo és entretinguda i té uns puntets de mala bava encantadors, però no qüestiona res, és pur costumisme i és innegablement reaccionària.

Si algú s'equivoca és probable que sigui jo, però això és una minúcia: el que em preocupa és que l'aplaudiment general porta la mateixa direcció; és el mateix que sento respecte a novel·les simpàtiques però mediocres, o respecte a pel·lícules guapetes però intranscendents. Estic a punt d'arribar a la conclusió que només es rep amb bona cara qualsevol producte que sigui inofensiu: apolític, amable, si pot ser divertit, intranscendent. No sé si a això es diu postmodernisme, però la proliferació de floretes que es llancen sobre productes que amaguen la buidor més total sota l'embolcall, i la fatiga i el malhumor amb què es reben els productes que fan pensar, que condicionen la confortable visió de la realitat d'un imaginari món sense conflictes ens indiquen que la funció de l'art no sols ha canviat sinó que s'ha capgirat. Faig un pronòstic: d'aquí no res, es reestrenaran les obres d'Alfonso Paso i llegirem articles que diran que això sí que és teatre. Ja ho veureu.

Deveu haver observat que és políticament correcte esmentar per televisió, vingui a tomb o no, «los pobrecitos gallegos»; són expressions que deixen anar uns presentadors que són o bé unes senyores escotades i maquillades fins a l'exageració, o bé uns senyors clenxinats i emmidonats, que tenen, les unes i els altres, l'horrible costum de tractar-nos amb una familiaritat gairebé ofensiva. La declaració va seguida d'uns aplaudiments que el regidor considera necessaris perquè tot el plató segregui la substància viscosa de la bondat programada. A mi se'm regira l'estómac, perquè són expressions que equivalen, primer, a una solidaritat perfectament absurda per la seva inoperància, i, segon, a una consideració que a «los pobrecitos gallegos» els ha caigut a sobre una maledicció bíblica, una desgràcia còsmica, un malfat zodiacal, sense ni tan sols ombra d'una crítica a la incompetència política que ha fet possible l'esgarrifosa catàstrofe.

Això em recorda Bertolt Brecht, que en aquella esplèndida i inoblidable *La bona persona de Sezuan* —l'obra en què un personatge diu una frase que mai no he aconseguit esborrar de la memòria: «No hi ha cap diferència entre una prostituta i les altres dones»— explica la inutilitat de la bondat en un món injust; o també, i crec que a *Santa Joana de l'Escorxador*, quan ens explica que el paternalisme sentimental només serveix per amagar els conflictes reals. No vull arribar tan lluny com Salvador Dalí, Lluís Montanyà i Sebastià Gasch, que, el 1928 i en el cèlebre *Manifest Groc*, feien xixines dels bons sentiments, però molt em sembla que torna el que havíem denostat com una impostura dels sentiments que amaguen la injustícia. S'han posat de moda, per exemple, programes televisius en què es tracta d'amollar euros perquè els investigadors puguin investigar; malgrat el ministeri d'en Piqué dotat a l'efecte, o reportatges de pobres criatures famolenques tot demanant quartos per fer-los feliços: ni un mot de per què passen gana. Quan la caritat substitueix la justícia, l'almoïna substitueix la solidaritat, i el sentimentalisme, els fets, algú està fent trampa. Els germans gallecs no volen compassió, i molt menys la compassió pública, aquella que tan magistralment és designada als Evangelis pròpia de sepulcres emblanquinats: volen fets contra el fuel. Això és tot.

M'agrada anar a la Universitat d'Alacant. El seu campus és insòlit a casa nostra i recorda el de les universitats nord-americanes. Aprofito per repetir que hi ha un nombre immens de coses que admiro dels nord-americans, com ara els diversos aspectes de la cultura, tan folgada de presuposts, en una mesura que, en la nostra esquifidesa monetària i mental, no podem ni entendre. Ho dic perquè la simplicitat, la primarietat amb què alguns identifiquen el rebuig a una guerra injustificada i unes vísceres plenes d'envejós odi a aquell immens país, em resulten repel·lents. En una visita recent, i passejant per aquelles àmplies esplanades, en hàbil proporció de verd i d'aigua (els terrenys de la universitat tenen dipòsits naturals d'aigua), m'acosto a una de les intel·ligents sales d'exposicions, i m'hi trobo la mítica exposició de Tadeusz Kantor «La classe morta» (1976). Llàstima que en aquells moments la desmuntaven i només la vaig entreveure. El dramaturg i pintor polonès va idear aquest *happening* avantguardista (no s'ha de confondre amb el concepte actual d'*instal·lació*, tan desconcertant i sovint tan banal) en una mena de tribut a l'autòmat, al maniquí, al titella. Doncs bé, a l'acurat catàleg hi ha el manifest que Kantor va fer públic a propòsit de «La classe morta»; hi trobo un fragment molt escaient a les actuals convulsions: «No és veritat que l'ésser humà modern sigui la ment triomfant sobre la por. No ho cregueu! La por existeix. Por davant la llum exterior; por davant el destí, davant la mort, por davant les coses desconegudes, davant el no-res, davant el buit. No és veritat que l'artista sigui un hereu i un conqueridor temerari, com diu la llegenda convencional. Creieu-me: l'artista és un pobre ésser i la indefensió és la seva manera de participar; perquè ha triat un lloc en l'altra riba de la por. Completament conscient. I en aquesta consciència neix la por. Resto dret, en la por; acusat davant vosaltres, jutges severs, però justos. (...) Resto dret davant vosaltres, jutjat i acusat. He de justificar-me, buscar proves, no sé si de la meua innocència o de la meua culpabilitat. Resto dret davant vosaltres, com antany, quan m'alçava rere el pupitre de l'escola i deia: "Ja no me'n recordo, però m'ho sabia. Jo m'ho sabia. Us ho asseguro, senyores i senyors"». (23 d'abril de 1978).